



Τα διασωθέντα, μεσαιωνικά και νεώτερα μνημεία της Πατρίδος μας, παντός τύπου και μορφής, με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε τόπου και κάθε μικροκοινωνίας, διασώζουν, μέσω των εξελικτικών διαδικασιών, σε ευθεία γραμμή, το αίσθημα και την φιλοκαλία, των πλησιεστέρων προγόνων μας, ως και της αδιάσπαστης συνέχειας της καλλιτεχνικής χειροποίητης παραγωγής και παράδοσης. Αποτελούν δε, σημαντικά τεκμήρια του κοινωνικού βίου και αναπόσπαστο μέρος των ιερών κειμηλίων της νεώτερης Ελλάδος και κατά το πλήθος και κατά το κάλλος. Η πικρή αλήθεια όμως είναι, ότι η πολιτιστική επίδραση, που έχει δεχθεί ο Ελληνικός λαός, με τους πολέμους, την εξωστρέφεια, την εισβολή ξένων προτύπων, μοιραία οδήγησαν, στην αμφισβήτηση, των πατρικοδοσμένων, ιστορικών και ηθικών κατευθύνσεων και κανόνων. Όπως και στην απαξία, της τοπικής ιδιαιτερότητας π.χ. στην ομιλία, συνακόλουθα και στην αισθητική και παρουσία, ενώ οι επιμένοντες, κατέληξαν γραφικοί και καταγέλαστοι. Πλήθος από αντικείμενα, που έπαυσαν να είναι χρηστικά, λόγω αλλαγής των κοινωνικών συνθηκών, εγκαταλείφθηκαν στην φθορά του χρόνου, ή στην πώληση, όσων είχαν κάποιο ενδιαφέρον ιστορικό, καλλιτεχνικό ή αξία υλικού κατασκευής, που αποτιμούσαν οι περιφερόμενοι παλιατζήδες. Παρά ταύτα, τα παλιά μπαούλα, σεντούκια, φορτσέρια διασώζουν ακόμη, απροσδόκητα λείψανα και ενδιαφέροντα τεκμήρια, τής κοινωνικής διαστρωμάτωσης, τίμια λείψανα, της αισθητικής και τής καθημερινής ζωής, ανώνυμα έργα, των κοντινών μας προγόνων, που αποτυπώνουν και φέρουν μαζί τους, όπως τα παλαιά υφαντά και χειροτεχνήματα, που έχουν αποσυνθεθεί, την ζώσα ανάμνηση, δεν πρέπει να απορρίπτουμε άκριτα, στα αχρείαστα και περιττά, αλλά στα χρήσιμα και τουλάχιστον ιστορικά τεκμήρια, αφού είναι τα εν δυνάμει στηρίγματα, της εθνικής μας παρουσίας και ταυτότητας, βωμοί και θεμέλια οίκων. Το εικονιζόμενο γελέκι, που φέρει αρκετά σημεία, χρηστικής φθοράς, καθώς και επισκευών, καθώς και μι-

ΓΕΛΕΚΙ ΔΡΑΧΜΑΝΙΟΥ (ΕΛΑΤΕΙΑΣ)

Γράφει ο Παν. Γεωρ. Δημάκης, Υπεύθυνος Ιστορικού Αρχείου Δήμου Αμφικλείας Ελατείας Email: pgdimakis@gmail.com



Η επιμελήτρια της Λαογραφικής Συλλογής του Ε.Ι.Μ. κα. Αγγέλα Βιδάλη το μελέτησε και το περιγράφει «...Γιλέκο αμάνικο, από βυσσίνα βελούδο διακοσμημένο με κεντήματα από χρυσά και μεταξωτά πολύχρωμα και χρυσά γαϊτάνια. Τα κεντήματα έχουν την μορφή ταινίας, που απολήγει σε σχηματοποιημένα κυπαρίσσια (σε ορισμένα σημεία λείπουν), ολόγυρα στα ανοίγματα ενώ στην πλάτη και στο κάτω μέρος του μπροστινού τμήματος έχει μεμονωμένα μοτίβα (σχηματοποιημένους σταυρούς, λουλούδια και γεωμετρικά σχήματα). Στο μπροστινό μέρος έχει, αντικριστά, δύο σειρές διακοσμητικά πλεκτά κουμπιά από κίτρινο μεταξωτό κορδόνι. Εσωτερικά έχει επένδυση που στερεώνεται με το ύφασμα με βελονιές που θυμίζουν γαζί (τεχνική μαχλίτσι), ενώ επίσης είναι φοδραρισμένο με βαμβακερό ύφασμα. Τόπος προέλευσης: Βαλκανική χερσόνησος».

χε την δύναμη να το αποκτήσει, αλλά και να το επιδείξει, φορώντας το (Α. Σμιθ Θεωρία ηθικών συναισθημάτων, "...επιδεικνύουμε τα πλούτη μας, κρύβουμε την φτώχεια μας..."). Αυτό φαίνεται όμως, εντελώς απίθανο, για την τοπική κοινωνία, του Δραχμανίου, με τα γνωστά δεδομένα της κοινωνικής διαστρωμάτωσης. Πρέπει να δεχτούμε, ως επικρατέστερη την εκδοχή του λαφύρου η του δώρου, σε κάποιον από τους επιφανείς οπλαρχηγούς του 1821, που συνοίκησαν την Ελάτεια (Δραχμάνι), μετά την αποχώρηση των Τούρκων και το τέλος του απελευθερωτικού πολέμου. Ακόμη θα πρέπει να αποκλειστεί, η κατασκευή του, από ντόπιους "τερζήδες" και χρυσορράφους (Στο Δραχμάνιον υπήρχαν δύο ο Δ. Τσολακος και ο Ηπειρώτης Γκοργκόλης), που δεν θα περαιώναν ευχερώς, την εργασία

κρές προσθαφαιρέσεις, ευρέθη σε προίκα, μέσα σε κασέλα, μαζί με παλαιά υφαντά, που έχουν ήδη αποσυνθεθεί, από το προσκήνιο και αναπαύονται ληθαργούντα στην αχρησία. Η μελέτη του και η προσέγγιση του, θα μάς οδηγήσουν, στη χρονική περίοδο μεταξύ 1840-1900, σε μια ενδιαφέρουσα πολίχνη της κοιλάδας του Κηφισού, την Ελάτεια (Δραχμάνι), με μεγάλη ιστορική και πολιτιστική παράδοση, μέσα στις χιλιετίες. Ευρισκόμενη σε καίριο, συγκοινωνικό οικονομικό και πολιτιστικό σημείο, με σύγκλιση και έλεγχο οδικών αξόνων, έχοντας υψηλό παραγωγικό και οικονομικό επίπεδο, δεχόταν και πλήθος ιδεών και επιρροών, στις εκφάνσεις του καθημερινού βίου. Το γελέκι, στην ενδυμασία της εποχής, ήταν το πιο προβαλλόμενο σημείο, που αποδείκνυε την οικονομική δύναμη και αισθητική, γι' αυτό το αγόραζαν για μακρά χρήση, που θα ξεπερνούσε, το όριο της γενεάς, αποτελούσε δε και κληρονομικό περιουσιακό στοιχείο. Το κρίσιμο χρονικό σημείο, που αποτελεί και καθοδηγητικό μίτο, είναι η τεχνοτροπία κατασκευής του, με μικρή απόκλιση, τα τέλη του 18ου αι. Καθώς η πολυτελής κατασκευή του, απευθυνόταν όχι μόνο σε εύπορη, αλλά και αρχοντική οικογένεια, που θα εί-

αυτή, που τα ακριβά υλικά, οι χρυσοκλωστές (τελεια), το μετάξι, το κατηφένιο βελούδινο ύφασμα, η εξαιρετική επιλογή, των χρωματικών τόνων, το θέτουν εκτός τοπικών ορίων.

Από την άλλη μεριά, είναι γνωστό, ότι τα μεγάλα χρυσοκεντητικά εργαστήρια, που ήταν οργανωμένα σε συντροφικές (σινάφια όπως στα Γιάννενα, Μοναστήρι, Μοσχόπολη κ. α.), με τεχνίτες συρμακέσθες και χρυσορράφους, δεν παρέλειπαν, να συγκροτούν περιοδεύουσες ομάδες, με τα υλικά και τα σιράκια, να αναζητούν αγορές παντού.

Οι ανώνυμοι αυτοί λαϊκοί τεχνίτες, κρατώντας την Ελληνική τους φιλοκαλία, χρησιμοποίησαν και την μυστική γλώσσα των συμβόλων, στα έργα τους, όπως ανάλογα μοτίβα συναντώνται και στα λιθανανάγλυφα, στα ξυλόγλυπτα, στα υφαντά. Τα σύμβολα αυτά ήταν και είναι ομιλούντα, εκφράζουν πλήρως την λαϊκή ψυχή, με τις δεισιδαιμονίες, τα πιστεύω της, τις πατροπαράδοτες παραδόσεις και δοξασίες, με όποιες αλληλεπιδράσεις, που ήταν φυσικό να επικαθίσουν, αλλά να μην αλλοιώσουν την καθαρή γραμμή, της υπέροχης Ελληνικής λαϊκής τέχνης.

Παρά ταύτα, ας επαναλάβουμε ότι τα παλιά μπαούλα, σεντούκια, φορτσέρια που διασώζουν ακόμη, απροσδόκητα λείψανα και ενδιαφέροντα τεκμήρια, της κοινωνικής διαστρωμάτωσης, της αισθητικής και της καθημερινής ζωής των κοντινών μας προγόνων, που αποτυπώνουν και φέρουν μαζί τους, την ανάμνηση, δεν πρέπει να τα απορρίπτουμε άκριτα, στα αχρείαστα και περιττά, αλλά στα χρήσιμα και τουλάχιστον ιστορικά τεκμήρια, αφού είναι τα εν δυνάμει στηρίγματα της εθνικής μας παρουσίας και ταυτότητας.



Η Γέφυρα των Χρυσορραπτών. Γκιάκονα 18ος αι. Η ακμή των συντεχνιών, τους έδωσε την οικονομική δύναμη, να μετέχουν ή να πραγματοποιούν δημόσια έργα, που διευκόλυναν την διακίνηση τής παραγωγικής διαδικασίας, εκτός των τοπικών ορίων, κυρίως προς την θάλασσα, που ήταν πάντα η πύλη και η έξοδος, τού εμπορίου. (Balkan tale. Foto Samir Karathoda)



1. Σταυροειδές ή τριφυλλόσχημο ευρηματικό σύμβολο κεντημένο με μεταξωτή χειροποίητη χοντρή κλωστή από τα ομιλούντα σύμβολα σχεδίων με πολλαπλές αναγνώσεις. (απέδιδαν και ιαματικές ιδιότητες στον κόμβο αυτό του Ηρακλή που αποτρέπει, αλλά και θεραπεύει κάθε νόσο και τραύμα.
2. Το δέντρο της ζωής, αγαπητό θεϊκό σύμβολο ευζωίας



3. Λεπτομερείς ευφάνταστες διακοσμήσεις, με διάστικτα «φώτα» και απaráμιλλες αισθητικές πινελιές που ενθυμίζουν Βυζαντινή τεχνική.
4. Αφαιρετικοί περιστροφόμενοι ρόδακες



Ίσως ακολουθώντας υπερβατικό νοητικό άλμα, θα υπέθετε κανείς ότι, το αποτροπαϊκό αρχαϊκό προσωπίο, συνδέει τα δύο αντικρουστά, σχηματοποιημένα, ανόμοια "κεφάλια" με την χαρακτηριστική οδόπτωση.